

THE INTERPRETATION OF THE PHENOMENON OF METAPHOR AS A LINGUISTIC-CULTURAL PHENOMENON

Turdieva Nilufar Yakubovna¹, Makhmudova Komila Sobirjonovna²

¹Associate Professor of Samarkand State Institute of Foreign Languages, Ph.D.

²Master student of Samarkand State Institute of Foreign Languages

ABSTRACT

The article considers the issues of linguistic and cultural description of metaphorical models. A typology of linguistic and cultural differences of metaphors is presented, and a conclusion is made about the national specificity of metaphorical modeling processes.

KEYWORDS. Linguistic culture, national worldview, conceptual metaphor, metaphorical model, conceptualization, discourse.

МЕТАФОРА ХОДИСАНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ ФЕНОМЕН СИФАТИДАГИ ТАЛҚИНИ

**Турдиева Нилуфар Ёкубовна,
Самарқанд давлат чет тиллар институти доценти, ф.ф.н.**

**Махмудова Комила Собиржонова,
Самарқанд давлат чет тиллар институти магистранти**

Аннотация. Мақолада метафорик моделларни лингвомаданий тавсифлаш масалалари кўриб чиқилади. Метафораларнинг лингвомаданий фарқлари типологияси тақдим этилиб, метафорик моделлаштириш жараёнларининг миллий ўзига хослиги ҳақида хулоса чиқарилади.

Калит сўзлар. Лингвомаданият, миллий дунё манзараси, концептуал метафора, метафорик модел, концептуаллашув, дискурс.

Замонавий антропоцентрик парадигма тил, идрок, маданият, алоқа, нутқнинг ўзига хос хусусиятлари ва маълум бир даврдаги жамият ҳолати ўртасидаги турли хил муносабатларни ҳисобга олган ҳолда метафорани ўрганишни ўз ичига олади. Метафоранинг ўзига хослигига аниқ ишонч “учта маконнинг когнитив, маданий ва лингвистик функционал бирлиги сифатида” ҳаракат қилиши мумкинлигига асосланиб шаклланди [10, 46], бу асосан лингвомаданиятшуносликнинг ушбу ҳодисага алоҳида эътиборни аниқлади.

Тил ҳақидаги фанда анъанавий равишда учта илмий парадигмани ажратиш кўрсатиш мумкин: қиёсий-тарихий – XIX асрда олиб борилган тадқиқотлар, тизимли-структур, унинг асосичиси сифатида Фердинанд де Соссюрни келтириш мумкин, ҳамда антропоцентрик – XX асрда вужудга келган бўлиб унинг доирасида асосий эътибор о тадқиқот объектдан тадқиқот субъектига кўчади, тилнинг ташқи экстериор кўринишларидан, ички – интериор кўринишига қаратилади. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, тилдаги инсон ва инсондаги тил таҳлил қилинади.

Тил миллат маданиятининг, фалсафаси ва психологиясининг кўзгуси, аксар ҳолларда миллат тарихий ва рухининг ягона манбаси сифатида қадим замонлардан бўён маданиятшунослар ва тилшунослар томонидан чуқур тадқиқ қилиб келинмоқда. XIX асрнинг 30-40 йилларида пайдо бўлган Сэпир-Уорф гипотезаси ҳам айнан тил ва маданиятнинг чамбарчаслиги ва бирлиги ғоясига асосланган. Бироқ тилнинг актив ав конструктив хусусиятлари ва унинг миллий маданиятнинг, психологиянинг, ижоднинг шаклланишига кўрсатиши мумкин бўлган таъсирини ҳатто XVIII аср охири ва XIX аср бошларида И.Г.Гердер, В.фон Гумбольдт ишларида батафсил ёритилганлигини кўришимиз мумкин. Уларнинг ғоялари кўплаб мамлакатлар, хусусан Ўзбекистонлик тадқиқотчилар ишларида ҳам ўз аксини топган.

Антропоцентрик парадигма махсулотларидан бири бўлиб лингвомаданиятшунослик хазмат қилади. Мазкур фаннинг назариясини яратган олимлар сифатида В.А.Маслова, В.В.Воробьев, В.В.Красних, В.Н.Телия ва бошқаларни келтириш мумкин.

В.А.Маслованинг фикрича, лингвомаданиятшунослик фанлараро характерга эга бўлиб, “тилшунослик ва лингвомаданиятшуносликнинг кесилмасида пайдо бўлган лингвистик йўналиш ҳисобланиб, тилда ўз аксини топиб унда турғунлашган миллат маданиятини ўрганади” ёки бошқача қилиб айтганда “маданий антропология, этнолингвистика, тилшунослик ва маданиятшуносликда ўтказилган тадқиқотлар натижаларини ўзида мужассам қилувчи интегратив билимлар соҳасидир” [7, 30].

В.В.Красних лингвомаданиятшуносликни қуйидагича талқин қилади, “тил ва дискурда намоён бўлиб, ўз аксини топиб унда баён қилинган фан бўлиб, бевосита миллий дунё манзарасини, лисоний онгни, ментал ҳамда лисоний хусусиятларни ўрганади” [6, 12].

В.Н.Телия эса бир оз бошқача фикрлайди, унинг фикрича лингвомаданиятшунослик этнолингвистиканинг бир қисми бўлиб, “тил ва маданиятнинг синхрон тарздаги ўзаро муносабатлари корреспонденциясини” ўрганади [13, 217-218].

Е.И.Зиновьева ва Е.Е.Юрковларнинг фикрига кўра лингвомаданиятшунослик “филологик соҳа бўлиб, у ёки бу тил соҳибларининг дунё ҳақидаги билимларини турли кўринишларини турли даражадаги лисоний бирликлар, нутқий фаолият, нутқий хулқ-атвор, дискурс орқали ўрганади” [4, 13].

В.В.Воробьевнинг фикрига кўра лингвокумаданиятшуносликни нг асосий тадқиқот объекти сифатида “тил ва маданиятнинг ўзаро алоқаси ва ўзаро муносабатлари, уларнинг ўтиш жараёнлари” хизмат қилади, предмети сифатида эса – “лисоний мулоқот тизимида акс этадиган жамият ҳаётининг миллий кўринишлари”, “дунёнинг лисоний манзарасини барча ташкил қилувчиси” хизмат қилади [3].

Хозирги вақтга келиб лингвомаданиятшуносликда шаклланган баъзи йўналишларни келтириб ўтамиз. Бизнингча уларнинг батафсил шаклини В.А.Маслова ўз тадқиқотларида келтирган [7, 21-24].

Тадқиқотчи қуйидаги йўналишларни ажратиб кўрсатади:

1. Маданий жихатдан ёрқин даврга нисбатан алоҳида олинган ижтимоий гуруҳ лингвомаданияти, яъни маълум лингвомаданий вазиятни таҳлил қилиш.
2. Диахрониклингвомаданият, яъни, диахроник аспектда лингвомаданий характердаги ўзгаришларни ўрганиш.
3. Қиёсий лингвомаданият, бир-бири билан ўзаро боғлиқ бўлган миллатлардаги турли лингвомаданий жихатларни таҳлил қилади.
4. Чоғиштира лингвомаданият, тил ва маданиятни тил доирасида қиёслаб ўрганади. В.В.Воробьевнинг фикрича, бу йўналиш истиқболли йўналишлардан биридир [3].
5. Лексикографик лингвомаданият, лингвомамлакатшунослик билан бир қаторда шаклланиб, фаннинг назарий аспекти ҳисобланади ҳамда фанга доир бўлган турли маълумотномалар ва луғатлар сифатида шакллантирилади.

Лингвомаданият тилнинг маданий идрок муҳитини, лисоний онгни, дунё образини, миллий дунё манзараси тушунчаси билан боғлиқ бўлган турли аспектларга эга муаммоларни ўрганади. Шу тариқа,

лингвомаданиятшунослик – илмий фан бўлиб, унинг тадқиқот предмети тилдаги маданият фактларининг репрезентацияси бўлиб, лингвомаданият деб аталувчи тушунчани шакллантиради.

Хозирги вақтга келиб лингвомаданиятшуносликнинг тадқиқот объекти сифатида лисоний/дискурсив фаолиятини айтишимиз мумкин. Бу каби хулосага Гумбольдт издошларининг фикрлари олиб келади, яъни, унга асосан тил маданий-дискурсив хаётимизнинг барча муҳим ҳисобланган жабхаларида қўлланилади: идрокда ва борликни англашда. “Тил, тадқиқ қилинаётган концепцияга асосан, дунё концептуализациясининг илк универсал шакли бўлиб, у ўзида дунё ҳақидаги стихияли билимларни, инсон хаётидаги ижтимоий муҳим ходисаларни ва тарихий хотирани мужжасам қилади ва ифодалайди” [10, 30].

Гумбольдт ғояларини ўз изланишларида тадқиқ қилган Н.И.Толстойнинг фикрича тил ва маданият ўртасидаги муносабатлар бир бутун ва унинг бир қисми ўртасидаги муносабатлар сифатида талқин қилиниши мумкин. Тил маданиятнинг бир қуроли ёки компоненти сифатида қабул қилиниши мумкин, айниқса, адабий ёки фольклор тили ҳақида гап кетганда. Шу билан бир вақтнинг ўзида умуман олганда тил маданиятга нисбатан автоном ходисадир. Уни маданиятдан алоҳида ажратиб олган ҳолда тадқиқ қилиш мумкин (бу билан соф, тизимли-структуравий тилшунослик шуғулланади) ёки тилнинг маданиятбилан тенг ҳуқуқли феномен сифатида қиёслаш мумкин.

Бу каби икки объектнинг алоҳида ва қиёсий таҳили маданиятга нисбатан тилшуносликда пайдо бўлган ва турғунлашган қатор атамаларни қўллашга имкон яратадиган ва маданиятни қиёслаб ўрганиш, умуман олганда, муайян миллий маданият ва миллий тил доирасида ўзига хос тизим изоморфизмини аниқлашга ёрдам беради. Худди адабий тил ва диалектларни фарқлаган каби, уларнинг оддий сўзлашув тили, баъзи ҳолларда арго турларини ажратилишидек Н.И.Толстой ҳар бир миллий маданиятда маданиятнинг тўрт турини фарқлайди: (а) зиёли қатлам маданияти, (б) оддий халқ маданияти, (и) ўрта қатлам маданияти, яъни, “учинчи маданият” ёки жамиятнинг қуйи қатламида қўлланиладиган ҳамда (г) анъанавий-касбий маданият тури (асаларичилар маданияти, чўпонлар маданияти, кулолчилар маданияти, савдо-қосибчилик маданияти ва х.к.) [14]. Юқорида санаб ўтилган лисоний ва маданият қатламларининг кетма-кетлигини бир оз ўзгартирган ҳолда олим қуйидаги икки параллел қаторни шакллантиради:

адабий тил – *элитар маданият, яъни юқори табақали маданият*

оддий сўзлашув тили – *“учинчи маданият”*

лаҳжа, шева – *халқ маданияти*

арго – *анъанавий - касбий маданият*

Замонавий гуманитар тадқиқотларда когнитивистик принципларнинг барқарорлашиши маданиятшуносликда янги саҳифаларни очиш билан бир қаторда янги муаммолар ечимини ҳам юзага келтиради, албатта бу масалалар ўз навбатида фанлараро кесимда хал қилиниши керак. Шу билан бир қаторда, биз нафақат фалсафа, психология, мантиқ, когнитология, тилшунослик каби фанларнинг интеграциясини назарда тутамиз, балки, фанлар ичидаги кичик йўналишларнинг ҳам ўзаро алоқаларини тадқиқига ишора қиламиз. Тилшуносликда табиий ва шу боис самарали ўзаро муносабатлар лингвомаданиятшуносликда, психоллингвистикада, прагмалингвистика ва когнитив лингвистикада кузатилади.

Шу тариқа, юқорида айтиб ўтилганларга хулоса ясаган ҳолда қуйидаги фикрни билдириш мумкин, лингвомаданият – нисбатан янги филологик фан бўлиб, миллий-маданий жамиятдаги лисоний шахснинг маданий тажрибаси мажмуини ўрганади ва тил ривожланишининг муайян қонуниятларини аниқлайди ва масаланинг баъли назарий ва методик жиҳатларини ёритиб беради [3].

Лингвомаданиятнинг илмий йўналишлари тил ва маданият фактларини уларнинг ўзаро таъсири ва ўзаро боғлиқлигида тавсифлашга, барча даражадаги лингвистик бирликларнинг универсал ва миллий-ўзига хос хусусиятларини белгилашга, нутқ фаолияти, нутққа қаратилган.

Маданият - бу халқнинг тарихий хотираси, тил эса “ўзининг кумулятив функцияси туфайли уни сақлаб қолади ва нафақат ўтмишдан ҳозирги кунгача, балки ҳозирги кундан келажакка қадар авлодлар мулоқотини

таъминлайди” [13, 228]. Тилни миллатнинг маданий коди, миллий маданиятнинг қўриқчиси сифатида қабул қилиш, маданий кадриятларни авлоддан-авлодга етказиш лингвомаданиятнинг етакчи мақсадига айланади.

Лингвомаданият ривожланишининг ҳозирги босқичида унинг тадқиқот соҳаси максимал даражада кенгаймоқда, тилда маданиятнинг ҳар қандай намоён бўлиши синхронияда ҳам, диахронияда ҳам ўрганиш объекти сифатида тан олинган. Маданий объектларнинг тилдаги репрезентацияси усуллари ва воситалари, маълум бир халқ менталитетининг тилдаги репрезентацияси хусусиятлари, маданиятнинг қиймат-семантик категорияларининг лисоний бирликлари семантикаси батафсил ўрганилмоқда [1]. Шу билан бирга, тилшунослар лингвистик ва маданий жиҳатдан дунёнинг манзарасини ҳам, уни ташкил этувчи бирликларни ҳам - тушунчаларни, шунингдек уларни ифодаловчи индивидуал лингвистик воситаларни, биринчи навбатда фразеологик бирликлар, паремиялар, этнонимлар, стереотиплар, рамзлар, метафораларни кўриб чиқадилар.

Метафора - бу миллий ва маданий меросни тилда акс эттиришнинг ўзига хос шакли бўлиб, лингвомаданиятшуносликда метафоризация жараёни қонуниятларини тавсифлаш алоҳида тадқиқни талаб қилади (А. А. Новоселова, В. А. Маслова, Е. Стоянова, В. Н. Телиа, Е.Р. Хамитова, Е. Е. Юрков ва бошқалар.).

Тадқиқотчилар бир овоздан “метафоризациянинг лингвомаданий векторини излаш миллий-маданий дунёқарашнинг чуқур асосларини ўрганишга олиб келади, бу дунёнинг миллий лисоний манзарасининг кўплаб хусусиятларини белгилайди” деган ғояни илгари сурадилар [16, 4].

Метафораларнинг миллий маданий кадриятларга мувофиқлиги масаласи Ж. Лакофф ва М. Жонсоннинг тадқиқотларида кўтарилган. Тадқиқотчилар “ҳақиқатан ҳам мавжуд бўлган кадриятлар метафорик тизимга мос келадиган маданиятда чуқур илдиз отган” деган фикрдалар. Шу билан бирга, маданий кадриятлар бир-бирдан ажратилган ҳолда мавжуд бўла олмайди, балки бизнинг ҳаётимизда мавжуд бўлган метафорик тушунчалар билан биргаликда изчил тизимни шакллантириши керак [8, 405].

Шунга ўхшаш фикрлар етук тилшунослари томонидан қайта-қайта берилган (Ю. Д. Апресян, А. Н. Баранов, Е. В. Будаев, В. Г. Гак, Е. С. Кубрякова, В. Н. Телиа, Б. А. Успенский, А. Р. Чудинов ва бошқалар.). Хусусан, В. Н. Телиа (Телиа 1993; Маслова 2001; Ҳао 2004; Хамитова 2008; Юрков 2012 ва бошқалар) томонидан таклиф этилган маданий маъно тушунчаси лингвомаданиятшуносликда кенг тарқалган. Тилшунослар миллий-маданий маъно метафора ёки фразеологик бирликнинг ассоциатив-мажозий асосини талқин қилиш натижаси эканлигини, уларни тил ва маданий ҳамжамиятга хос стандартлар, стереотиплар, мифологемалар билан ўзаро боғлаш орқали ҳосил бўлишини ишончли тарзда намоён этдилар (масалан, турли халқларда гўзаллик, донолик, жасорат, қўрқоқлик меъёрларга эга бўлиб турли хил ҳайвонлар ва қушлар образлари орқали ифодаланади).

Шу тариқа метафора миллий ва маданий ҳамжамиятнинг ассоциациялари, стереотиплари ва стандартларини авлоддан-авлодга сақлаш ва узатишнинг муҳим воситасидир. Шунга кўра, метафора инсон томонидан ижтимоийлашув ва она тилини ўзлаштириш жараёнида олинган, шунинг учун лингвомаданиятнинг барча вакиллари учун маълум ва тушунарли бўлган умумэътироф этилган ўхшашликлар тизимига асосланади.

Метафоранинг лингвомаданий хусусиятлари билан боғлиқ асосий масалалардан бири универсал метафорик моделлар масаласидир. Когнитив механизм ва дунёни концепциялаш усули сифатида метафора универсаллик билан ажралиб туради, бу барчага маълум нарсаларнинг инсон идрокига тушунарли бўлган тасвирлар ва белгилар билан мутаносиблигида намоён бўлади ва айнан шу универсаллик муваффақиятли маданиятлараро мулоқотнинг ўзига хос кафолати ҳисобланади.

Шунга қарамай, турли тилларда универсал моделлар билан бир қаторда ўзига хос моделлар ҳам мавжуд, чунки ҳар бир халқ ҳаётидаги когнитив жараёнларнинг умумийлиги билан кундалик ҳаёт, тарих, маданият, дин, ландшафт, иқлим ва бошқаларнинг ўзига хос шароитлари ва хусусиятлари мавжуд, фақат улар ўзига хос бўлиб миллий хусусиятларга эгадир.

Метафорик кўчим қандайдир мавҳум муҳитда эмас, балки маълум бир даврда ва маълум бир ижтимоий-маданий вазиятда туғилади, шунинг учун пайдо бўлган метафора ушбу вазиятнинг шартлари ва эҳтиёжларига

тўлиқ жавоб беради ва уни ассоциатив ва оғзаки даражада акс эттиради. Метафориканинг миллий хусусиятлари бир қатор жиҳатларда намоён бўлади.

1. Фақат индивидуал лисоний маданиятларга хос бўлган уникал метафорик моделлар мавжуд. Бундай моделларга мисоллар асосан хорижий тадқиқотчиларнинг асарларида, масалан, Ж. Вей, Ж. Лакофф ва М. Жонсон, З. Ковечеш, Б. Люис, Л. В. Пейн ва бошқаларнинг асарларида мавжуд.

“НИЗО БУ УРУШ” метафорасини тасвирлаб, метафораларнинг маданий шартлилиги ҳақида баҳслашиб, Ж. Лакофф ва М. Жонсон низони жангга эмас, балки, масалан, рақсга ўхшатадиган жамиятни тасаввур қилиш мумкинлигини таъкидладилар. Шунга кўра, бундай маданият вакиллари низони бутунлай бошқача қабул қилишади, унда бошқача йўл тутишади ва бу ҳақда бошқача гапиришади [8].

Лингвомаданий ўзига хос хусусиятларга эга бўлган метафораларнинг қизиқарли мисоллари Е. В. Будаев ва А. Р. Чудиновнинг тадқиқот ишларида мавжуд. Масалан, сиёсий метафораларни таҳлил қилиб, муаллифлар Араб мамлакатларидаги ҳокимият ҳеч қачон қуёш тасвири билан боғлиқ бўлмаганлигини таъкидлашади, чунки жазирама қуёш Шарқ аҳолиси учун зарарли. Мусулмон раҳбари ўз фуқароларига шафқатсиз қуёшдан қутқарувчи, қутқарувчи соя сифатида кўринади ва шу билан бирга ўзи ҳам “Худонинг ер юзидаги сояси”. Аксинча, Ғарб мамлакатларининг жуда салқин иқлимини инобатга олган ҳолда ХУКМДОР-ҚУЁШ метафораси жуда анъанавий (масаан француз кироли Людовик XIV - Қуёш кироли Луи XIV деб аташган) [2].

Педагогик дискурсни таҳлил қилганда, бу муаллифлар Хитой лингвомаданияти учун муҳим бўлган “ЎҚИТУВЧИ-ВИРТУОЗ” метафорик моделига эътибор беришади, унга кўра талабалар уста ўқитувчига тақлид қилишади, лекин ундан тайёр маълумот ёки аниқ кўрсатмалар олишни кутишмайди. Муаллиф концептосфераси икки поэтик (хаёлий) дунёдан иборат мураккаб тизимдир. Шу билан бирга, бирламчи поэтик дунёга метаконцептни (умумий ғоя) ўз ичига олади, кейинчалик у муаллифнинг когнитив фикрлаш жараёнида концептга (аниқ ғояга) айланади, унга ёзувчининг ёзилажак асари асосланади [17, 42].

Европа ва Ғарб анъаналарида бу модель собит эмас, орқали ўқитувчи ўз фарзандларига ғамхўрлик қилаётган ота-она, ёш куртаклар ўстирувчи боғбон, билим учун жангга олиб борадиган қўмондон сифатида намоён бўладива айнан шу метафорик моделлар устунлик қилади. Бундай метафоралар ўқитувчининг ўқув жараёнидаги фаол ролини ифодалайди, талаба эса биринчи навбатда билимларни ўзлаштирадиган мустақил билим субъекти эмас, балки таъсир объекти сифатида намоён бўлади [2].

2. Муайян тил маданияти доирасида универсал метафорик моделларни вербаллашуви ҳолатлари қайд этилган. Масалан, Ж.Лакофф ва М. Жонсоннинг тадқиқотларида таъкидлашича, барча маданиятлар устуворликларни “юқоридан пастга” йўналиш шкаласи бўйича тақсимламайди, марказга нисбатан мувозанат ёки жойлашув тушунчалари муҳимроқ рол ўйнайдиган маданиятлар мавжуд. Бу вазият ушбу олимларга асосий йўналиш ўлчовлари барча маданиятлар учун умумийдир деган хулосага келишга имкон беради, аммо аниқ тушунчалар учун қабул қилинган йўналиш турлари, йўналиш тамойилларининг роли, уларнинг устуворлиги нуқтаи назардан “бир маданиятдан иккинчи маданиятга фарқ қилади” [8, 407].

Сиёсий дискурсни таҳлил қилишга бағишланган кўплаб тадқиқотларда сиёсий соҳани намоёйиш этишда ошпазлик метафорасининг роли кўриб чиқилади, шунга кўра биз ушбу метафорик моделнинг универсал табиати ҳақида гапиришимиз мумкин (қаранг. СИЁСИЙ ОШХОНА турғун бирикмаси). Шу билан бирга, аксарият лингвомаданиятларда бу метафорик модел миллий-маданий ўзига хосликка эга.

3. Метафорик моделларнинг ўзига хос хусусияти бир хил тил маданиятида унинг мавжудлигининг турли босқичларида ҳам учрайди. Масалан, артефактлар метафораси ўзбек лингвомаданияти ривожланишининг бутун даври давомида кўзга ташланиши мумкин

Бирок, қадимги Ўрта Осиё халқларида руҳни мусиқа асбоби (тор, най) билан таққослашга асосланган ҳозирда кенг тарқалган метафоралар мавжуд эмас эди (дил торлари, қўнғил найлари ва б.), бу ўрта аср маданиятининг мусиқий соҳага салбий муносабати билан боғлиқ бўлиб, унда улар жинлар тамойилининг намоён бўлишини кўришган.

XIX асрдан кейингина Россия, Европа маърифатпарварлик ғояларининг тарқалиши ва муסיқа санъатида бўлган муносабатнинг ўзгариши туфайли ўзбек лингвомаданиятида бундай метафораларнинг пайдо бўлиши ва фаол ишлатилиши мавжуд.

Метафорик моделларнинг инвентаризацияси ва тузилишидаги бундай ўзгаришлар жамият ҳаётидаги ўзгаришлар билан ҳам, хорижий маданий таъсир билан ҳам боғлиқ бўлиқдир. Шунга кўра, метафорани ўрганиш лингвомаданий онгда содир бўлаётган ўзгаришларни тилда намоён қилишнинг ягона ва жуда самарали усулларидан биридан.

Метафорикани кейинги лингвомаданий нуқтаи назардан ўрганиш метафорик моделларнинг универсал ва миллий ўзига хос хусусиятларини аниқроқ ажратиш имконини беради.

АДАБИЁТЛАР

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка. М.: Флинта, 2010.
2. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Метафора в педагогическом дискурсе: современные зарубежные исследования // Политическая лингвистика. 2007. Выпуск (1) 21. С. 69-75.
3. Воробьев В. В. Лингвокультурология: монография / В. В. Воробьев. – М.: РУДН, 2008. – 336 с.
4. Зиновьева Е. И. Лингвокультурология: теория и практика Санкт-Петербург: МИРС, 2009. – 292 с.
5. Кондратьева О. Н. Метафорическое моделирование концепта «душа» в древнерусской лингвокультуре: монография. М.: Перо, 2014.
6. Красных В. В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология. Лекционный курс. М.: Гнозис, 2002. – 284 с.
7. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
8. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем // Теория метафоры / под ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. М.: Прогресс, 1990. С. 387-416.
9. Пименова, М. В., Кондратьева О. Н. Субсфера «артефакты» как источник концептуализации внутреннего мира человека (диахронический аспект) // Вопросы когнитивной лингвистики. 2005. № 1. С. 26-38.
10. Постовалова В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. М.: Наука, 1988. С. 8–70.
11. Привалова, И. В. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации). М.: Гнозис, 2005.
12. Стоянова Е. Метафора сквозь призму лингвокультурной ситуации. Шумен : УИ «Епископ Константин Преславски», 2013.
13. Телия, В. Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М.: Школа «Языки русской культуры», 1996.
14. Толстой, Н. И. Язык и народная культура: Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. М.: Индрик, 1995. – 512 с.
15. Цонева, Л. Българската политическа метафора. Велико Търново: Ивис, 2012.
16. Юрков, Е. Е. Метафора в аспекте лингвокультурологии: автореф. ... дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.01. СПб., 2012. URL: <http://dissers.ru/avtoreferati- doktorskih- dissertatsii/1/a358.php>.
17. Turdieva N.Yo., & Davirov N.Sh. (2023). The Interpretation Of The Writer's Idious Style In Cognitive Aspects. Texas Journal of Philology, Culture and History, 14, 38–42. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjpc/article/view/3315>